CODUL DE ETICĂ
A CERCETĂTORILOR ŞTIINŢIFICI ÎN CADRUL INSTITUTULUI NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE

CHIȘINĂU 2020

Codul de etică a cercetătorilor științifici în cadrul Institutului Național de Cercetări Economice a fost aprobată la ședința Consiliului științific la data de 23 decembrie 2020 proces verbal nr.5

ELABORAT	VERIFICAT	APROBAT
Secretar Științific Institutul Național de Cercetări Economice **Angela Timuș, dr., conf. cerc.**	**Director adjunct cu activitate științifică** Institutul Național de Cercetări Economice **Gagauz Olga, dr.hab., conf. cerc.**	Director Institutul Național de Cercetări Economice **Alexandru Stratan,** **mem. cor. al AȘM, dr. hab., profesor**
		

1. Dispoziții generale

1. Codul de etică și deontologie profesională a cercetătorilor (în continuare - Codul de etică) este elaborat în conformitate cu legislația Republicii Moldova, Codul Muncii și Codul cu privire la știință și inovare, codul de educație cu codul de etică și deontologie profesională a cercetătorilor și cadrelor universitare (Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare) se cu tratatele internaționale cu atribuții în domeniu la care Republica Moldova este parte, cu respectarea drepturilor omului și cu cerințele exercitării responsabilităților individuale.

2. Codul de etică ia în considerație reglementările și standardele internaționale privind etica în cercetarea științifică și activitatea didactică, inclusiv ***Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, Carta Europeană a Cercetătorilor și Codul de Conduită pentru Recrutarea Cercetătorilor, Cele mai bune practici pentru asigurarea integrității științifice și prevenirea conduitei incorecte, Bunele practici în domeniul cercetării științifice.***

3. Codul de etică are drept scop precizarea principiilor și regulilor de conduită morală și profesională obligatorii, stabilirea responsabilităților și procedurilor naționale necesare pentru asigurarea conformității activităților științifice din cadrul INCE cu normele etice acceptate de către comunitatea științifică internațională, preponderant cea europeană.

4. Cadrul etic și deontologic definit de prezentul Cod este aplicabil cercetătorilor din cadrul INCE care-și desfășoară activități ce țin de competența acestuia.

5. Aplicarea prezentului Cod nu exclude și nu înlocuiește drepturile si obligațiile legale cuprinse în alte documente ce privesc asigurarea eticii și deontologiei profesionale și nu se substituie altor coduri de etică.

2. Definirea de termeni

6. În prezentul Cod, semnificația termenilor de bază este următoarea:

a) ***angajator*** - se referă la Institutul Național de Cercetări Economice, organizație care angajează cercetători, fie pe bază de contract, fie în baza altor convenții sau contracte, inclusiv cazurile când cercetătorii nu sunt implicați într-un angajament financiar direct.

b) ***autoplagiat*** - expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale aceluiași sau acelorași autori, fără a menționa acest lucru şi fără a face trimitere la sursele originale.

c) ***cercetător*** - profesionist angajat în conceperea sau crearea de noi cunoștințe, produse, procese, metode și sisteme, precum și în managementul proiectelor respective.

d) ***buna conduită*** - set de reguli etice şi profesionale ce trebuie aplicate în scopul realizării unor acțiuni specifice cercetării-dezvoltării şi educaţiei;

e) ***coautor al unei publicații*** - orice persoană nominalizată în lista de autori a unei publicații științifice;

f) ***confecționarea de rezultate sau date*** - raportarea de rezultate sau date fictive, care nu sunt rezultatul real al unei activități de cercetare-dezvoltare;

g) ***confidențialitate*** - păstrarea secretului asupra cercetării științifice aflată în desfășurare sau recent finalizate, asupra evaluării proiectelor, precum și asupra persoanei acuzate de fraudă și asupra persoanei care face o sesizare.

h) ***conflict de interese*** - situația de incompatibilitate în care se află o persoană juridică sau fizică care are un interes personal ce influențează imparțialitate a si obiectivitatea activităților sale în evaluarea, monitorizarea, realizarea, raportarea activităților de cercetare - dezvoltare; interesul personal include orice avantaj pentru persoana în cauză, soțul/soția, persoane aflate în relații înrudite prin sânge sau adopție (părinți, copii, frați, surori, bunici, nepoți, unchi, mătuși) sau relații de rudenie - prin afinitate (cumnat, cumnată, socru, soacră, ginere, noră), sau pentru organizația din sfera științei și inovării din care face parte.

i) ***eroare*** - greșeală neintenționată, datorată insuficientei informări, insuficientei practici profesionale, sau entuziasmului științific exagerat; depistarea erorii impune autorului ei obligația de a o denunța public.

j) ***evaluare*** - aprecierea rezultatelor cercetării ştiinţifice, a cercetătorilor şi a organizaţiilor din sfera ştiinţei şi inovării, prin folosirea unor criterii calitative şi cantitative.

k) ***fabricare de rezultate sau date*** - raportarea de rezultate sau date fictive, care nu sunt rezultatul real al unei activităţi de cercetare-dezvoltare, raportarea selectivă sau respingerea datelor ori a rezultatelor nedorite; manipularea reprezentărilor sau a ilustraţiilor; defectarea aparatului experimental ori numeric pentru a obţine datele dorite rară a raporta despre defectările efectuate.

l) ***fraudă în știință*** - acţiunea deliberată de confecţionare a datelor şi rezultatelor, falsificarea, plagierea, înstrăinarea ilicită a rezultatelor cercetării ştiinţifice sau alte procedee care se abat de la bunele practici acceptate de comunitatea ştiinţif1.că şi care au ca scop obținerea unor avantaje.

m) ***paternitate*** - calitatea de autor al unui produs științific;

n) ***plagiat*** - expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale.

o) ***produs ştiinţific*** - publicaţie, brevet de invenţie, produs industrial~ agricol, tehnologie, program de calculator şi altele asemenea, obţinut în urma activităţii de cercetare-dezvoltare şi care poate face obiectul proprietăţii intelectuale.

p) ***proprietate intelectuală*** - totalitatea mijloacelor prin care o idee este difuzată (carte, articol, suport electronic, audio-video etc.), precum şi dreptul de autor corespunzător; după caz, proprietatea intelectuală se poate referi şi la tezele de doctorat; lucrarea semnată de mai mulţi autori aparţine fiecăruia dintre ei; dacă ideea n-a fost difuzată printr-unul din mijloacele menţionate ea nu reprezintă o proprietate intelectuală.

q) ***sancțiune*** – pedeapsă aplicată persoanei fizice sau juridice, care nu respectă reglementările bunei conduite în activitatea de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și inovare.

7. Comitetul de etică a INCE va interpreta şi preciza, în caz de necesitate, aceste şi alte noţiuni ce se referă la frauda ştiinţifică, având în vedere bunele practici internaţionale, preponderant europene.

3. Principii și condiții generale aplicabile cercetătorilor

8. Buna conduită a cercetătorilor științifici este asigurată de respectarea următoarelor principii generale: libertății de cercetare, demnității, integrității, precauții, responsabilității și binefacerii, atitudinii profesionale, bunelor practici și a dezvoltării profesionale continue, exploatării și desemnării rezultatelor

9. Principiul libertății de cercetare constă în libertatea de gândire şi de exprimare şi libertatea de a identifica metode prin care să se rezolve probleme şi:

a) se asigură prin acces liber la sursele de informare; schimb liber de idei; necenzurarea produselor ştiinţifice;

b) este limitată de necesitatea respectării drepturilor omului; a protecţiei animalelor; protejării mediului ambiant, ş.a.

10. Principiul demnității constă în obligaţia de a desfăşura activităţile de cercetare-dezvoltare manifestând respectul particular faţă de om ca fiinţă raţională, netratându-le niciodată doar ca mijloc, ci întotdeauna ca valoare supremă.

11. Principiul integrității constă în exercitarea activităţii cu onestitate, corectitudine şi spirit colegial, în deplină concordanţă cu celelalte principii etice, fără nici o ingerinţă din afară. Cercetătorii trebuie să adere la practicile etice recunoscute şi principiile fundamentale ale eticii, corespunzătoare disciplinei (disciplinelor) lor.

12. Principiul precauției constă în obligaţia de a clarifica gradul de precizie, respectiv de risc ce caracterizează rezultatele cercetării-dezvoltării. În desfăşurarea activităţilor de cercetare dezvoltare vor fi luate în considerare toate consecinţele care pot fi prezise (prevăzute, anticipate) pe baza datelor ştiinţifice, alături de acelea a căror probabilitate nu poate fi negată chiar dacă nu este dovedită științific.

13. Principiul responsabilității și binefacerii constă în asigurarea că activitățile sunt relevante pentru societate, produc beneficii sociale sau economice și că se realizează un echilibru între interesele individuale și cele colective. El poate fi atins prin:

a) evitarea dublării cercetărilor realizate anterior;

b) respectarea proprietății intelectuale și a proprietății comune a datelor în cazul cercetărilor realizate în colaborare;

c) respectarea principiilor unui management financiar corect, transparent și eficient.

14. Principiul atitudinii profesionale constă în cunoașterea și respectarea reglementărilor care vizează domeniul lor de activitate, inclusiv:

a) cercetătorii se raportează la obiectivele strategice care guvernează domeniul lor de cercetare precum și la mecanismele de finanțare a cercetării științifice.

b) familiarizarea cu reglementările la nivel național, sectorial sau instituțional care guvernează condițiile de formare profesională sau de activitate;

c) obținerea aprobărilor necesare înainte de începerea activităților sau de accesarea resurselor oferite.

15. Principiul bunelor practici și a dezvoltării profesionale continue constă în îmbunătățirea permanentă a activității prin:

a) adoptarea de bune practice în domeniu, inclusiv luarea măsurilor necesare pentru protejarea sănătății și pentru siguranță;

b) prin actualizarea și extinderea aptitudinilor și competențelor lor, care nu se poate restrânge doar la formarea profesională formală, ateliere, conferințe, seminare, etc.

16. Principiul exploatării și diseminării rezultatelor prevede că, cercetătorii trebuie să se asigure că rezultatele cercetării lor sunt exploatate și diseminate:

a) prin comunicate, transferate într-o altă cercetare sau, dacă este posibil, comercializate;

b) prin informarea societății într-un astfel de mod încât ele să fie înțelese de nespecialiști, prin aceasta îmbunătățind-se înțelegerea științei de către public.

17. Angajamentul public. Cercetătorii trebuie să se asigure că activitățile lor de cercetare sunt cunoscute în ansamblul societății, într-un astfel de mod încât ele să fie înțelese de nespecialiști prin aceasta facilitând se accesul și înțelegerea științei de către public. Iar un dialog cu membrii societății civice, ar asigura un feud-back cu rezultate eficiente.

18. Dezvoltarea profesională continuă.

a) cercetătorii din toate stadiile își îmbunătățesc permanent prin actualizarea și extinderea aptitudinilor și competențelor lor.

b) îmbunătățirea activității se realizează în forme diversificate, în mod continuu, prin structuri formale, non - formale și informale și nu se poate restrânge doar la formarea profesională formal, conferințe ș.a.

4. Asigurarea normelor de bună conduită

19. Normele de bună conduită în activitatea științifică se referă la respectarea legii; garantarea libertăţii în cercetarea ştiinţifică şi în învăţământ; respectarea principiilor bunei practici ştiinţifice; asumarea responsabilităţilor. Acestea includ; şi norme de bună conduită în activitatea de comunicare, publicare, diseminare şi popularizare ştiinţifică; norme de bună conduită în activitatea de evaluare a rezultatelor ştiinţifice; norme de bună conduită în funcțiile de conducere în activităţile ştiinţifice; normele de bună conduită privind respectarea ființei și demnității umane.

20. Onestitatea cercetătorului este un element de bază pentru buna conduită în cercetarea ştiinţifică şi activitatea didactică:

a) onestitatea cercetătorului științific asigură respectarea contribuţiilor predecesorilor, concurenţilor şi partenerilor şi conduce la diminuarea numărului de erori şi exagerări;

b) cercetătorii științifici trebuie să se comporte astfel încât să edifice, să păstreze şi să consolideze încrederea publicului în onestitatea, corectitudinea şi imparţialitatea sa;

c) personalul ştiinţific trebuie să evite orice activitate care i-ar putea afecta credibilitatea, obiectivitatea si imparțialitatea.

21. Cooperarea și colegialitatea în grupurile de cercetare ştiinţifică reprezintă o protecţie faţă de erorile ştiinţifice şi faţă de fraudă, asigurând transparenţa rezultatelor şi conducând la creşterea valorii produselor ştiinţifice.

22. Respectul față de proprietatea intelectuală şi faţă de probitatea intelectuală evită cazurile de fraudă sau plagiat.

23. Originalitatea și calitatea produselor ştiinţifice trebuie să primeze asupra cantităţii la evaluarea rezultatelor cercetării ştiinţifice.

24. Datele primare care au condus la ieşirea pe piaţă a produsului ştiinţific trebuie păstrate, în condiţii de siguranţă, pe toată durata stabilită de unitate a sau instituţia de cercetare-dezvoltare. Datele primare trebuie să permită reproductibilitatea produsului ştiinţific şi în alte grupuri de cercetare.

25. Datele contradictorii, diferențele de concepţie experimentală sau de practică, diferențele de interpretare a datelor, diferenţele de opinie sunt factori specifici cercetării dezvoltării şi nu constituie abateri de la buna conduită în cercetare. Îndoiala asupra propriilor rezultate poate conduce la eliminarea erorilor.

26. Cercetătorii științifici trebuie să respingă şi să nu accepte posibile conflicte de interes, având următoarele obligaţii pentru evitarea unor astfel de situaţii:

a) să furnizeze informații legate de interesele financiare relevante pentru activităţile de cercetare - dezvoltare;

b) să furnizeze, la cerere, informaţii privind implicarea în organizaţii bazate pe valori religioase sau politice care ar putea să influenţeze activitatea de cercetare-dezvoltare;

c) să declare imediat conflictul de interese în care s-ar putea afla la un moment dat şi să-şi clarifice poziţia faţă de această situaţie.

27. Cercetătorii științifici au datoria de a sesiza conducerea instituţiei din care fac parte atunci când constată că rezultatele cercetării-dezvoltării au un efect negativ asupra societăţii sau sunt constatate abateri de la normele morale.

5. Abaterile de la normele de bună conduită.

28. Abaterile grave de la buna conduită în cercetarea ştiinţifică şi activitatea didactică sunt următoarele:

a) plagierea rezultatelor sau publicațiilor altor autori;

b) fabricarea de rezultate sau date şi prezentarea lor ca: date obţinute prin calcule sau simulări numerice pe calculator ori ca date sau rezultate obţinute prin calcule analitice ori raționamente deductive;

c) falsificarea de date obținute prin calcule sau simulări numeri ce pe calculator ori de date sau rezultate obținute prin calcule analitice ori raționamente deductive;

d) introducerea de informații false în solicitările de atestare sau de evaluare: în dosarele pentru conferirea titlurilor științifice și a titlurilor științifico-didactice, în dosarele pentru echivalare și recunoaștere a gradelor și titlurilor obținute în străinătate, în dosarele pentru abilitarea cu drept de conducere doctorate, în dosarele persoanele depuse pentru ocuparea funcțiilor vacante; în rapoarte de autoevaluare și evaluare a organizațiilor din sfera științei și inovării sau în alte documente.

29. Abaterile de la normele de buna conduită, în măsura în care nu constituie infracțiuni potrivit legii penale, includ și aspectele legate de: diverse forme de discriminare; nedezvăluirea conflictelor de interese; nerespectarea confidențialității, abuzul de autoritate cu diverse efecte, obstrucționarea activității de cercetare-dezvoltare, obstrucționarea activității comitetului de etică sau de evaluare, precum și nerespectarea prevederilor și procedurilor legale.

30. În procesul de activitate științifică abateri de la norme de bună conduită mai reprezintă:

a) îngreunarea deliberată, împiedicarea sau sabotarea activității de cercetare-dezvoltare a altor persoane, inclusiv prin blocarea nejustificată a accesului la spațiile de cercetare-dezvoltare, prin avarierea, distrugerea ori manipularea aparaturii experimentale, a echipamentului, a documentelor, a programelor de calculator, a datelor în format electronic, a substanțelor organice sau anorganice ori a materiei vii necesare altor persoane pentru derularea, realizarea sau finalizarea activităților de cercetare-dezvoltare;

b) neînregistrarea și/sau nestocarea rezultatelor, precum și înregistrarea și/sau stocarea eronată a rezultatelor;

c) ascunderea sau înlăturarea rezultatelor nedorite.

31. În procesul de publicare și diseminare a rezultatelor științifice se constituie în abateri de la normele de conduită și:

a) autoplagiatul;

b) publicarea repetată a acelorași rezultate ca elemente de noutate științifică, fără a se menționa sursa inițială și/sau cu adăugiri nesemnificative;

c) interpretarea deliberat distorsionată a rezultatelor și deformarea concluziilor;

d) neatribuirea corectă a paternității unei lucrări;

e) nerecunoașterea metodologiilor și a rezultatelor altor cercetători ca sursă de informare, prezentarea deliberat deformată a rezultatelor altor cercetători;

f) includerea în lista de autori a unei publicații științifice a unuia sau mai multor coautori care nu au contribuit semnificativ la publicație ori excluderea unor coautori care au contribuit semnificativ la publicație;

g) includerea în lista de autori a unei publicații științifice a unei persoane fără acordul acesteia;

h) publicarea sau diseminarea neautorizată de către autori a unor rezultate, ipoteze, teorii ori metode științifice nepublicate.

32. În procesul de evaluare a rezultatelor științifice se consideră abateri de la normele de bună conduită:

a) nedezvăluirea situațiilor de conflicte de interese în realizarea de evaluări;

b) lipsa de obiectivitate și nerespectarea confidențialității i în evaluare;

c) discriminarea, în cadrul evaluărilor, pe criterii de vârstă, etnie, sex, origine socială, orientare politică sau religioasă, orientare sexuală ori alte tipuri de discriminare.

33. În categoria abaterilor de la normele de bună conduită de către persoanele cu funcții de conducere se includ:

a) însușirea nemeritată a calității de autor sau coautor al publicațiilor persoanelor din subordine pentru sine sau pentru soți, persoane aflate în relații înrudite prin sânge sau adopție (părinți, copii, frați, surori, bunici, nepoți, unchi, mătuși) sau relații de rudenie prin afinitate (cumnat, cumnată, socru, soacră, ginere, noră);

b) abuzul de autoritate pentru a impune nejustificat propriile teorii, concepte sau rezultate asupra persoanelor din subordine;

c) obstrucționarea activității unui Comitet de Etică sau de evaluare din cadrul INCE;

d) nerespectarea prevederilor și procedurilor legale destinate respectării normelor de bună

conduită în activitățile științifice și științifico-practice prevăzute de prezentul Cod.

34. Constituie abateri de la normele de buna conduită, prin asociere:

a) participarea activă în abateri săvârșite de alții;

b) cunoașterea abaterilor săvârșite de alții și nesesizarea Comitetului de Etică al instituției sau, în lipsa acesteia;

c) coautoratul publicațiilor conținând date falsificate sau confecționate.

6. Sancțiunile în cazul abaterilor de la normele de bună conduită.

35. Procedurile de constatare a abaterilor și identificare a vinovaților sunt coordonate de către Comitetul de Etică al INCE, în conformitate cu Regulamentul de funcționare a acestuia.

36. După constatarea abaterilor, Comitetul de Etică propune Consiliului științific al INCE, aplicarea sancțiunilor pentru cei vinovați.

37. Sancțiunile au și rolul de a preveni cazurile de abatere de la etica științifică și de a păstra prestigiul cercetării științifice. Ele pot fi morale sau disciplinare.

38. La recomandarea Comitetului de Etică, conducerea INCE poate propune aplicarea unor sancțiuni de țin de competența acestuia.

39. Sancțiunile prevăzute nu absolvă pe cei vinovați de aplicarea altor prevederi ale legislației în vigoare.

7. Dispoziții finale și tranzitorii

40. Respectarea prevederilor Codului de Etică este obligatorie pentru toți membrii comunității academice a INCE.

41. Codul de Etică intră în vigoare cu data aprobării de către CȘ al INCE.

42. Pentru promovare prevederilor prezentului Cod, se constituie Comitetului de Etică

43. Nici o dispoziție a Codului nu trebuie interpretată în sensul restrângerii unor drepturi conferite expres prin lege.

Prezentul cod intra în vigoare după aprobarea acestuia de către ***Consiliul Științific al Institutului Național de Cercetări Economice***